

Utuàfare TE IRAMĀUI

A l'heure où la notion de famille fait un retour extraordinaire dans notre contexte polynésien, devons-nous continuer à y réfléchir en contournant les questions et les problèmes posés par la structure oedipienne ? Avant d'entrer dans une approche biblique, A.T. Lucas propose un texte novateur "te iramāui", traduction tahitienne du triangle freudien composé de la mère, du père et du fils.

E mea nā hea te tamarī e tamarī mai ai, e te metua e metua mai ai i roto i te hoē utuàfare ?

Ei āmaa pāhonora, e hiō mai tātou i te ōraparaa e mōtiā-hia nei e te Tamarī, te metua tāne e te metua vahine. Teie rā, e ara tātou i te mea e, aita tātou, nā roto i teie ōraparaa, e ōpae nei i te tahi atu mau mero o te fētī, mai te mau metua faaāmu, te mau tonton, te mau tāti, etv. E mea pāpū maitai ta tātou uiraa i ō nei : E aha te mau ōhipa e faatupu nei i te tura o te metua e to te tamarī ? E horoā tātou i te paraparauraa i te iramāui ra no te faaroo i ta na pāhonora.

E aha te iramāui ? Eiaha e faaōhipa rahi ia ōtōu i te pāimi nā roto i te mau faatoro, aita teie tāō i reira, no te mea na ū noa teie faa-tahiti-raa i te parau no te *structure oedipienne* e tuatāpapahia nei e te Huruaparau (*Psychologie*). Ia pāpū atoā rā ia tātou, e eita tātou e hiō i te parau no te *Complexe d'Oedipe*, e vaihio noa tātou i te reira ei ōhipa tumu na te mau Huruā (*Psychologues*). No reira, e hipa mai tātou i te parau no te iramāui i roto i te taataraa o te taata.

ŌEDIPE E O MĀUI

I roto i te hiroā Hereni, te faatiā ra o Sophocle i te āamu no te oraraa o te hoē tamaiti tei pihiā o Ōedipe. Ua faaāmuhia teie tamaiti e te tahi rūāu, e ia paari o ia, ua haere o ia e māimi i te tahi vahine na na. I roto rā i teie māimiraah vahine na na ra, ua fārerei o ia i te hoē taata o ta na i taparahi pohe roa, e, faaea iho ra o ia i te vahine a teie taata. No muri iho roa ia to na iteraa e, e te vahine o ta na e faaea nei, o to na iho ia metua vahine, e te tāne hoi a teie vahine i pohe ia na, o to na iho ia metua tāne.

Ia au i te tuatāpaparaa huruaparau (*psychologie*), te vai atoā nei teie peu i ravehia e Ōedipe i roto i te tamarī, inaha,

te ora atoā nei te tamarī i teie huru oraraa mā te ite ōre i te reira. E hau roa atu hoi, te vai atoā nei teie ite-ōre-raa i roto i te mau metua.

Noa atu te taa-ē-raa o to rāua parau e to rāua hiroā, te vai nei te tahi fētīraa i rotopū i te peu i ravehia e Ōedipe e te ōhipa a te tahi āito, o Māui te iōa. E au rāua i te tahi nā mae-haa, hoē ā a rāua "peu" i rave. Te vāhi noa e taa ē nei, o te huru ia no te faatiāraa i to rāua āamu. No te mea, ua haapāpū roa te Hereni i te mau ōhipa i tupu i rotopū i te tamarī e to na nā metua, āreā te mau āai no te mau motu no Porinetia nei, ua rau ia te haapūōraa e itehia ra.

Ia au i te huruaparau, e itehia teie "ōhipa" a Ōedipe i niā i te mau tamarī no te mau hiroā atoā (Māōhi, Papaā, etv) : E "faahinaaro" te tamaroā i to na metua vahine, e, e "faahinaaro" hoi te tamahine i to na metua tāne. E te pii nei au i te reira te "iramāui". E peu noa ānei teie, e aore ra e ira ?

- Ia faaau-anaē-hia teie ira mai te mau ira atoā e vai nei, te tuu ra ia tātou te iramāui i roto i te faanahora no te mai. I ō nei, ei rāua ia no te rapaau ia na. E mai te peu o te reira mau ihoā, e aha ra ia te rāua e tano ? Te vai nei ānei hoi te hoē hotu no te fenua, e aore ra te hoē hotu no te moana no teie huru mai ?

- Ia faaau-anaē-hia teie ira mai te tahi noa peu tamarī e ora vaimōē noa nei i roto i te taata, te tuu ra ia tātou i te iramāui i roto i te faanahora no te peu. I ō nei, nā te tau e te ao e haaāti nei i te tamarī, e rave ē atu i teie peu. Hou rā hoi te tau a rave ē atu ai i teie peu, eere ānei o te iramāui atoā te tahi tumu no te mau fifi e fāre-reihia nei i roto i te mau utuàfare ? Eere ānei e na te iramāui atoā e haafānau nei i te āitoto (*inceste*), te mau hāmani-ino-raa e tupu nei i niā i te mau tamarī ?

- Mai te peu eita te iramāui e ō i roto i te faanahora o te mai, e eita atoā hoi e ō i roto i te parau no te peu, i hea ia tātou e tuu atu ai ia na, e aore ra e huna atu ai ia na ?

NĀ TUHAA E TORU O TE IRAMĀUI

A taa noa atu teie nau uiraa i āpapahia mai e tātou, e noa atu e aore a tātou e pāhonora pāutuutu no teie taime, teie rā e piti nā parau e pāpū maitai ra. *A tahi*, tei roto te iramāui i te "taataraa" o te taata, e e mea huru fifi atoā ia parau e, e te vai nei te taata paari tei faaruē-roa-hia e te iramāui, no te mea iti noa atu ā teie ira i to na itira, e toetoe mai ā te tahi huā-huā. *E a piti*, e toru tuhāa to te iramāui e itehia nei mai te vai-tamarī-raa e tae noa atu i te vai-paari-raa o te taata. E hiō mai ia tātou i te reira i teie nei.

TE IRAMĀUI MATAMUA

I muri iti noa aē i te taime fānaura, e auē te tamarī fānau āpi. E te mea e itehia ra, e pāhono ōiōi atu to na metua vahine mā te horoā atu i to na tūti, e mai te paraparau metua aupuru atu ia na. E nā te reira e faanā i te tai a teie āiū.

E aha mau na te tumu i nā ai, i hau ai teie tamarī fānau āpi ? E tiā roa ia tātou ia parau e, ua nā o ia, no te mea ua paia o ia, ua māha o ia i te ū, e ua au roa atoā hoi o ia i te reo o to na metua vahine e hii ra ia na. Te manaō-atoā-hia ra e o te tahi te reira taime matamua roa e uruhia atu ai te tamarī a te taata nei i te navenave.

E navenave hotu poto noa teie, e i muri aē i te reira taime, e tupu mai te hinaaro-faahou-raa i teie huru navenave, e nā te reira e faaauē faahou i teie tamarī. Te taa ra ia tātou i teie nei, e te mea e auēhia nei, eere ia te ū o māmaā anaē, te pii atoā nei rā teie auē i te Ā (mea) i navenave ai o ia i mua na. Oia mau, e horoā vaiātau te metua vahine i to na ū, e ia huru paari mai teie tamarī, e hō atu o ia i te māa e au i te reira fāito tamarī, e paari noa aē ai o ia. Te Ā rā e auēhia nei, e mihihia nei e te tamarī, aita ia te reira i te metua vahine ra, aita i te metua tāne ra, aita ia pāpū ra, e aita atoā hoi ia māmaū ra. Teie Ā, te riro nei ia o na ei FĀ nā te HINAARO. I roto i te oraraa o te Tamarī, e imi, e māimi, e e pāimi hānoa o

ia i te Ā e navenave faahou ai o ia, e eita roa atu rā hoi te reira tautai e manuia.

TE IRAMĀUI RUA

I roto i te tuhāa matamua o te iramāui, ua riro te metua vahine ei puna haanavenave i te tamarī. I te taime rā a ite ai te tamarī e te faahinaaro ra to na metua vahine i te hoē taata ē oia hoi, te metua tāne ia, i reira atoā o ia e haamata ai i te faaruē i to na metua vahine, no te rāmā i te metua tāne, e i te reira ra, tei te "iramāui rua" ia te tamarī. Te mau tumu i fāriu ai te tamarī i te metua tāne ra, teie ia, inaha, te haereraa te metua vahine i te metua tāne ra :

- E tāpaō haapāpū ia i te tamarī, e te Ā o ta na e hinaaro onoono noa ra i to na metua vahine ra, aita ia i reira oia hoi, te ēre nei to na māma i teie Mea.

- E tāpaō faaite ia i te tamarī, e te Ā e hinaarohia ra e ana, tei te metua tāne ra ia. I roto rā hoi i te oia-mau-raa o te oraraa, aita atoā teie Mea i to na pāpā ra.

- E tāpaō ia no te hoē ēre e vai nei i roto i te metua vahine, e na taua ēre ra e haafāriu te tamarī i to na ra pāpā.

TE IRAMĀUI TORU

To na tanoraa mau, ia tāpae te tamarī i te "iramāui toru" e tiā ai, no te mea i reira mau o ia e riro mai ai ei Tama i roto i to na tamarīraa. I te mau taime no te "iramāui rua", e rāmā te tamarī i to na pāpā ia ia noa mai ia na te Ā e manaō-noa-hia ra e ana e tei te metua tāne ra.

Te tuhāa rahi a te metua tāne i ō nei, o te horoāraa ia i te mau tāpaō ei haapāpūraa e aita atoā teie Ā ia na ra.

Na te metua tāne e tuu i te "aita" i mua i teie hiaaira, e hau roa atu, e tuu atoā o ia i te ture no te ōpani i teie tamarī ia faaea i to na iho metua vahine. I te taime a ite ai, e a fārii ai te Tamarī i teie ture, i reira o ia e ō atu ai i roto i te "iramāui toru" oia hoi, to na ia fāriira e fāriu i te tahi vahine ē atu, e aore ra

i te tahi tāne ē atu.

No te tamahine, hoē ā faanahora to na e to te tamaroā mai te iramāui matamua e te piti. Te taa-ē-raa i rotopū ia rāua, tei roto ia i te ōpanira a te ture, no te mea te metua tāne teie e ōpanihia nei i te tamahine ; e tei roto atoā hoi i te faanahora o te Ā e hinaarohia ra e ana, inaha, e fārii ā te tamaroā e te vai nei teie Mea i te tahi taata ē atu (vahine, tāne), āreā rā te tamahine, eita roa atu o ia e fārii e te vai nei teie Ā i te tahi taata ē atu, e o teie mau te vāhi matara ōre roa i te tuatāpapa i roto i te parau no te vahineraa o te vahine.

TE TAHI MAU UTUIRAA MANAŌ

Terā rii ia te parau no te taataraa e vai nei i roto i te tamarī : Na te mau faatureraa a te metua tāne e ōpani i te tamaroā ia faaea i to na iho metua vahine, e e ārai ia ōre te tamahine ia faaea i to na iho pāpā. E faufaa rahi to te mau faatureraa a te metua tāne i roto i te oraraa utuàfare, inaha :

- E ōpani o ia i te ōhipa āitoto i rotopū i te metua e te tamarī.

- E vauvau o ia i te hoē aro no te metua tāne, e te hoē aro no te tamarī, e i reira atoā ia te māma e tura ai i to na tiāraa metua vahine.

- E horoā o ia te faahinaaro-raa i roto i te tamaroā no te faaea i te hoē vahine ē atu i to na iho metua vahine, e i te tamahine ia āpiti i te hoē tāne ē atu i to na iho metua tāne.

I te rahira o te taime, o teie ia te huru no te tupuraa o te utuàfare i roto i te Hiroāroā (*Conscience*) o te hoē Tamarī. I roto i te mau fifi o te oraraa utuàfare e te oraraa faaroo, aita ānei vētahi o te mau fifi e tāpoi-poi nei i te iramāui ? I roto i te metuaraa e metuahia nei e tātou, te imi mau nei ānei tātou i te mau rāveā ia ora te tamarī i to na tiāraa tamarī, ia ora o ia i to na ōtahira ? Aita ānei ta tātou huru metuaraa e faataaminomino noa nei i te mau tamarī i roto i te tahi ao moe-moeā mā te fārii i to rātou mau hinaaro atoā ? I roto i teie mau fārii-hānoa-raa i to rātou mau hinaaro, eere ānei e o to tātou iho mau hinaaro teie e faaorarahia nei ?

Eita ānei te faatāvairaa tamarī a te Atua mā te Metia e te Vārua Moā (Taratia 4,1-7) e riro atoā ei ferurira na tātou, e ei tautururaa ia tātou i roto i te parau o te mau tamarī e to tātou iho ?

ANTONINO THIRI LUCAS